

Editorial: Předškolní pedagogika – etablování oboru

Předkládané číslo časopisu *Pedagogická orientace* je věnováno předškolní pedagogice a jejímu etablování v České republice. Jeho cílem je prezentovat výsledky výzkumů pedagogické disciplíny, která se v poslední době dostává stále více do centra odborné i laické pozornosti v souvislosti se zdůrazňováním významu počátečního vzdělávání v kontextu celoživotního učení. Předškolní pedagogika v naší zemi následuje vývoj ve vyspělých zemích, kde zaznamenává významný progres, ať již jej poměříme prostřednictvím institucionálního zázemí, výzkumných projektů, akreditovaných studijních programů či dalších ukazatelů.¹ Etablování oborů je kromě toho neodmyslitelně spojeno s působením zakladatelských osobností a jejich pokračovatelů.

Jedním z impulzů pro vytvoření monotematického čísla bylo významné životní jubileum doc. PhDr. Evy Opravilové, CSc., která bývá právem označována za „první dámu“ předškolní pedagogiky, neboť je uznávanou osobností české i evropské předškolní pedagogiky. V roce 2009 byla za „dlouhodobou vynikající pedagogickou, výzkumnou a publikační činnost a celoživotní popularizaci předškolní pedagogiky“ oceněna medailí MŠMT I. stupně. Díky její iniciativě se v roce 1970 jako první v České republice otevřel na Pedagogické fakultě UK v Praze magisterský studijní obor předškolní pedagogika.

Přesně v den životního jubilea paní docentky Opravilové – 4. 10. 2013 se na její počest konala na Pedagogické fakultě UK v Praze celostátní konference s mezinárodní účastí na téma *Rozvoj a vize předškolní pedagogiky*, která byla uspořádána ve spolupráci s *Asociací předškolní pedagogiky* a pražskou pobočkou *České pedagogické společnosti*, neboť jubilentka byla jednou ze zakládajících členek obou organizací. Již 23 let aktivně pracuje jako předsedkyně *Asociace předškolní pedagogiky* a na posledním sjezdu *České pedagogické společnosti* byla jmenována čestnou členkou společnosti. Konference nabídla prostor pro diskuzi o kvalitě předškolního vzdělávání o dalším rozvoji a vizích předškolní pedagogiky.

Z konference nebyl vydán sborník, avšak díky spolupráci pořadajících organizací s redakcí časopisu *Pedagogická orientace* bylo připraveno monotematické číslo zaměřené na aktuální výsledky empirických výzkumů v předškolní pedagogice. Právě vydané číslo *Pedagogické orientace* je malým dárkem k narozeninám Evě Opravilové a velkým poděkováním za její celoživotní propagaci a rozvoj předškolní pedagogiky.

¹ Např. v analytické zprávě *Datenreport Erziehungswissenschaft 2012* (Opladen: Verlag Barbara Budrich) je pro Spolkovou republiku Německo zdokumentováno, že na úrovni studijních programů je dnes zastoupení předškolní pedagogiky (přesněji řečeno: pedagogiky zaměřené na děti raného věku – *Pädagogik der Frühen Kindheit*) proporčně srovnatelné s tím, jako je tomu v případě sociální pedagogiky nebo speciální pedagogiky.

Prostřednictvím tohoto čísla jsme chtěli otevřít prostor pro odbornou diskuzi směřující ke kvalitě českého předškolního vzdělávání a podpořit odbornou spolupráci v oblasti výzkumu v předškolní pedagogice. Na počátku byli osloveni všichni zástupci pedagogických fakult zaměřující se na pregraduální přípravu učitelek mateřských škol. Do redakce bylo zasláno více nabídek textů, než mohlo číslo pojmout, což svědčí o zájmu autorů, ale i dokládá odbornou složitost a rozmanitost dané problematiky. *Pedagogická orientace 4/14* nakonec přináší pět studií, dva diskusní příspěvky, zprávu z konference a kulatého stolu zástupců pedagogických fakult a dvě recenze nových publikací.

Úvodní teoretická studie Zdeňka Heluse z Pedagogické fakulty UK v Praze přináší pohled na současné dítě v osobnostně orientovaném pojetí výchovy. Vychází z předneseného hlavního referátu, který zazněl na již zmiňované celostátní konferenci a byl inspirován celoživotním přínosem jubilantky. Autor pojednává o současných potřebách, zájmech i specifických podmínkách výchovy a vzdělávání dětí předškolního věku. Studie přináší inspirativní teoreticky zakotvené poznatky o kvalitě současného dětství a analyzuje charakteristické znaky dítěte předškolního věku z hlediska edukační péče o jeho plnohodnotný osobnostní rozvoj.

Další studie vznikla v úzké spolupráci autorského týmu z katedry primární pedagogiky (Jany Kropáčkové a Radky Wildové) a katedry psychologie (Anny Kucharské) z Pedagogické fakulty UK v Praze v rámci projektu PRVOUK. Přehledová studie se zaměřuje na problematiku pojetí a rozvoje čtenářské pregramotnosti. Autorky analyzují vývoj pojetí gramotnosti a pregramotnosti a mapují výsledky výzkumů zaměřených na problematiku čtenářské pregramotnosti v českém prostředí.

Studie Adriany Wiegerové a Petra Gavory z Fakulty humanitních studií UTB ve Zlíně vychází z dat získaných prostřednictvím písemných výpovědí studentek baka-lářského studijního oboru Učitelství pro mateřské školy. Empirická studie se zaměřuje na analýzu motivů rozhodnutí mladých lidí stát se učitelem na preprimárním stupni vzdělávání v průběhu dvou let jejich studia. Autoři kvalitativně zaměřené výzkumné sondy předkládají poznatky, které umožňují podporovat profesionalizaci v dané oblasti.

Čtvrtá studie byla zpracována ve spolupráci dvou pedagogických fakult v Brně a Hradci Králové a prezentuje výsledky výzkumu zaměřeného na schopnost sebereflexe učitelek mateřských škol. Empirická studie Zory Syslové a Vladimíry Hornáčkové přináší do odborného diskurzu o profesionalizaci učitelského povolání pohled na profesní myšlení učitelek mateřských škol s cílem zjistit, jakými kvalitami se vyznačuje reflexe učitelek mateřských škol s různou úrovní kvalifikace.

Samotný název poslední studie *Profesní činnosti učitelek mateřských škol ve světle současných výzkumů* naznačuje, že text reflektuje nejenom výsledky výzkumů, ale především nabízí hlubší vhled na profesi učitelek mateřských škol. Příspěvek Radmi-

ly Burkovičové a Jany Kropáčkové byl připraven ve spolupráci dvou pedagogických fakult zaměřujících se na pregraduální přípravu pedagogů v oblasti předškolního vzdělávání.

V diskuzním příspěvku Soni Koťátkové z Pedagogické fakulty UK v Praze je reflektován proces transformace českých mateřských škol od roku 1990 až po současnost s nastíněním vizí dalšího vývoje. Druhý diskusní příspěvek je dílem polské autorky z University Jana Kochanowskiego v Kielcach. Małgorzata Kaliszewska se věnuje problematice genderové rovnosti ve vzdělávání v polských školkách.

Příspěvek Jany Uhlířové zařazený v rubrice Zprávy je zamyšlením nad dílem a inspirativními myšlenkami doc. PhDr. Evy Opravilové, CSc. Navazuje na něj zpráva z konference s mezinárodní účastí, kterou organizoval Ústav primární a preprimární edukace Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové ve dnech 27.–28. 3. 2014 k problematice hry v předškolním vzdělávání. Součástí zprávy je ohlédnutí za desetiletou tradicí „kulatých stolů“ zástupců pedagogických fakult připravujících učitele mateřských škol a taktéž závěry z posledního setkání, které navazovalo na jednání jarní konference.

V sekci zprávy a oznámení je zařazena i pozvánka na podzimní mezinárodní vědeckou konferenci 11.–12. 11. 2014, která se bude konat na Pedagogické fakultě MU v Brně na téma *Předškolní vzdělávání v teorii a praxi*.

Pomyslné spojovací vlákno tohoto čísla představují nejen výzkumy a nové poznatky v oboru předškolní pedagogiky, ale také vzájemná mezifakultní spolupráce a snaha o profesionalizaci učitelství preprimárního stupně a poděkování doc. Evy Opravilové za její celoživotní úsilí o rozvoj oboru. Pro některé autory byla jubilejní jejich vysokoškolskou pedagožkou, školitelkou v doktorském studiu – pro všechny je i nadále odborným spolupracovníkem, oponentem a inspirativním vzorem. Všichni autoři i redakce časopisu přejeme Evě Opravilové hodně zdraví, pohody a radosti z rozkvětu českých mateřských škol a těšíme se na další zajímavé příspěvky, které předškolní pedagogiku obohatí.

Jana Kropáčková a Tomáš Janík